

Iwona Dyja, Agnieszka Frejlich, Beata Mieleško

SP nr 12 im. B. Chrobrego w Częstochowie

Historia naszej przyjaźni z ocenianiem kształtującym

Ocenianie kształtujące jest jedną ze współczesnych metod nauczania, uważaną za skuteczną i sprzyjającą uczeniu się. Wśród innych jej zalet wymienia się uczenie odpowiedzialności za własną pracę, przygotowanie do uczenia się przez całe życie, kształtowanie umiejętności podejmowania decyzji. Wszystkie one mają ścisły związek z umiejętnościami kluczowymi wpisanymi w podstawę programową. Współczesny nauczyciel nie może nie zgodzić się z tym, że ich opanowanie jest niezbędne dla właściwego funkcjonowania człowieka w szybko zmieniającej się rzeczywistości. Dlatego współczesny nauczyciel powinien szukać takich metod, które podniosą efektywność kształcenia umiejętności ponadprzedmiotowych. Ocenianie kształtujące pozwala również zindywidualizować nauczanie, a przez to lepiej wyrównywać szanse edukacyjne uczniów. Nie koncentruje się ono na porównywaniu uczniów, ale na podkreślaniu tego, co każdy uczeń już umie i dostarczeniu mu informacji o tym, czego musi jeszcze się nauczyć i w jaki sposób powinien to zrobić. Ocenianie kształtujące „uczy, jak się uczyć” poprzez:

- modyfikację procesu uczenia się i włączenia uczniów w jego kształtowanie
- przygotowanie uczniów do oceny koleżeńskiej i samooceny
- zrozumienie przez uczniów tego, jak się uczą
- pomaganie uczniom w wypracowaniu własnych strategii „uczenia jak się uczyć”.

W czerwcu 2007 r. zainteresowaliśmy się ideą OK i postanowiliśmy wprowadzić ją w swojej pracy. W związku z tym wicedyrektor szkoły wziął udział w szkoleniu zorganizowanym przez CEO i przedstawił Radzie Pedagogicznej propozycję uczestnictwa w programie „Szkoła ucząca się”. Nauczyciele podjęli decyzję o przystąpieniu do programu od września 2007 r. Przez cały rok szkolny objęci byliśmy opieką merytoryczną i uczestniczyliśmy w cyklu szkoleń umożliwiających nam wprowadzenie kolejnych elementów oceniania kształtującego. Trzy nauczycielki wzięły udział w kursie internetowym „Lider OK w szkole”. Zdobyte umiejętności wykorzystywały do wprowadzania oceniania kształtującego na swoich lekcjach, a następnie prowadziły spotkania RP, w trakcie których prezentowały treści poszczególnych modułów i własne spostrzeżenia dotyczące wdrażanej metody pracy. Nauczyciele przy tej okazji wymieniali się wnioskami na temat trudności związanych z realizacją kolejnych elementów OK oraz wypracowywali sposoby ich przezwyciężania.

Dzielili się również swoimi opiniami dotyczącymi celowości i efektywności nauczania według zasad OK.

Nowa metoda pracy została przedstawiona uczniom, którzy dowiedzieli się, że będą uczestniczyć w programie pilotażowym. Do realizacji programu włączeni zostali również rodzice, którzy podczas spotkań z wychowawcami klas zostali poinformowani o zakresie wprowadzanych zmian i pisemnie (w formie ankiety) wypowiedzieli się na ich temat. W trakcie roku szkolnego wielokrotnie wyrażali swoje opinie na podstawie obserwowanych zmian.

Dyrekcja szkoły wspólnie z członkami RP podjęła decyzję o wprowadzeniu oceniania kształtującego na wszystkich przedmiotach we wskazanej klasie V oraz na wybranych przedmiotach w pozostałych oddziałach. Pracę z dziećmi rozpoczęliśmy od budowania atmosfery sprzyjającej uczeniu się. W wyniku przeprowadzonej burzy mózgów stworzyliśmy listę działań, na której znalazły się:

- chwalenie każdego wysiłku uczniów
- jasne określanie celów lekcji
- wskazywanie na przydatność zdobywanej wiedzy w życiu codziennym
- zapoznanie uczniów z różnymi technikami uczenia się
- prowadzenie zajęć z wykorzystaniem metod aktywizujących w celu motywowania uczniów do pracy.

Zgodnie z zasadami OK naszą listę uzupełniliśmy trzema zapisami:

- wyeliminowanie rywalizacji między uczniami
- otwarta komunikacja między uczniami i nauczycielami
- stwarzanie uczniom okazji do nauki i współpracy.

Na każdej lekcji korzystaliśmy ze zgromadzonych pomysłów.

Kolejnym krokiem było wprowadzenie na zajęcia podawania celów lekcji w języku uczniów. Według teorii uczniowie muszą wiedzieć, dokąd zmierzają. Jeśli będą znali założony cel, łatwiej go będzie wspólnie osiągnąć. Stałe informowanie uczniów o celu lekcji przesunęło część odpowiedzialności za uczenie się z nauczyciela na ucznia. Gdy cele lekcji zostaną już określone, nauczyciel musi wyrazić je w języku zrozumiałym dla każdego ucznia i zastanowić się, w jaki sposób przedstawi je na lekcji. Uczący w naszej szkole zdecydowali, że cele będą zapisywane kolorem zielonym na tablicy, a następnie przepisywane do zeszytów przez dzieci. Dzięki temu uczniowie będą mogli racjonalnie rozłożyć swoje siły, zaś rodzice dowiedzą się, czego ich dzieci uczyły się w szkole i w jakim stopniu udało im się dany cel osiągnąć. Pomocą będą także zdania podsumowujące, polegające na dokończeniu przez dzieci wypowiedzeń:

- Dziś nauczyłem się...
- Zrozumiałem, że ...

- Przypomniałem sobie, że...
- Zaskoczyło mnie, że...
- Dziś osiągnąłem założony cel, gdyż...
- Do myślenia skłoniło mnie...itp.

Nauczyciele poszczególnych przedmiotów w naszej szkole ustalili następujące cele:

• **kształcenie zintegrowane**

Temat lekcji: Dlaczego jest dzień i noc?

Cele dla nauczyciela:

Poznanie ruchu wirowego i obiegowego Ziemi.

Poznanie następstw ruchu Ziemi.

Cele dla ucznia:

Nauczę się, jakie ruchy wykonuje Ziemia.

Będę wiedzieć, dlaczego jest dzień i noc.

Dowiem się, dlaczego mamy cztery pory roku.

Temat lekcji: Płynie Wisła, płynie..

Cele dla nauczyciela:

Zapoznanie z „Legendą o Wiśle”.

Wskazanie na mapie miast leżących nad Wisłą.

Cele dla ucznia:

Będę umiał opowiedzieć legendę o Wiśle.

Dowiem się przez jakie miasta przepływa Wisła.

Nauczę się pokazywać na mapie bieg rzeki.

• **język polski**

Temat lekcji: Fascynujący świat barw - Vincent van Gogh „Słoneczniki”.

Cele dla nauczyciela:

Wdrożenie uczniów do czytania dzieła sztuki poprzez rozpoznawanie elementów wpływających na odczucia i nastrój odbiorcy.

Ćwiczenia w redagowaniu notatki na podstawie różnych źródeł.

Cele dla uczniów:

Dowiem się, jak czytać obrazy.

Nauczę się pisać notatkę o życiu twórcy na podstawie encyklopedii, słowników, Internetu itp.

Temat lekcji: W słonecznym królestwie - J. Parandowski „Helios i Faeton”.

Cele dla nauczyciela:

Kształcenie umiejętności czytania na poziomie krytyczno - twórczym.

Tworzenie zwięzłego, obiektywnego i zgodnego z faktami opowiadania o losach bohatera.

Cel dla ucznia:

Dowiem się, jak dziennikarze tworzą zwięzłe, zgodne z faktami informacje.

• matematyka

Temat lekcji: Porównywanie ułamków o różnych licznikach i różnych mianownikach.

Cel dla nauczyciela:

Porównywanie ułamków o różnych licznikach i różnych mianownikach.

Cel dla ucznia:

Będę potrafił(a) wskazać większy (mniejszy) ułamek, gdy ułamki mają różne liczniki i różne mianowniki.

Temat lekcji: Przedstawianie ułamków zwykłych na osi liczbowej.

Cel dla nauczyciela:

Przyporządkowanie ułamków punktom zaznaczonym na osi liczbowej oraz wskazanie punktów odpowiadających danym liczbom.

Cel dla ucznia:

Będę potrafił(a) zaznaczyć i odczytać dany ułamek na osi liczbowej.

Powyższe przykłady ilustrują podkreślaną w ocenianiu kształtującym potrzebę ograniczania ilości celów na korzyść zagadnień i umiejętności, na których naprawdę zależy nauczycielowi. Miesięczne spotkanie podsumowujące pracę nauczycieli pozwoliło na wskazanie trudności i korzyści płynących z wprowadzonych modyfikacji. Uczący za największe uznali dwie trudności: ograniczenie ilości celów i czasochłonność. Zwrócili uwagę na następujące korzyści: większą aktywność dzieci, widoczne u uczniów skupienie, wyraźne zaangażowanie w proces uczenia - uczenia się. Ponadto przedstawili pomysły na pokonanie pojawiających się trudności, wśród których znalazły się: ogólne ujmowanie kilku celów poprzez wybór priorytetów, podawanie celów w formie ustnej, układanie celów do działów materiału, przygotowywanie karteczek z celami.

Określiliśmy już cele. Przyszedł czas na ustalenie, jakie zjawiska i fakty pokażą, że osiągnęliśmy założone cele na danej lekcji lub dla większego działu. Wprowadziliśmy podawanie kryteriów oceniania w formie „nacobezu” („na co będę zwracał uwagę”) do lekcji, prac domowych, sprawdzianów. Dzięki temu uczniowie dowiedzieli się, jakie wiadomości i umiejętności muszą opanować i jaki poziom wykonania zadań będzie wymagany. W naszej szkole przyjęliśmy, że nasi uczniowie będą wklejać karteczki z „nacobezu” do zeszytów. Samodzielnie lub wspólnie z uczniami nauczyciele ustalali, co powinno znaleźć się na sprawdzianie, co należy powtórzyć, co dla uczniów jest ważne.

Oto kilka przykładów zastosowania „nacobezu” w naszej szkole:

• **kształcenie zintegrowane**

Temat lekcji: Zwierzęta zimą.

„Nacobezu” do lekcji:

- wypiszesz z czytanki nazwy zwierząt, które oczekują na naszą pomoc
- ustalisz, czym się żywią
- dobierzesz dla nich jadłospis
- uzupełnisz rysunek
- napiszesz pięć rad, jak opiekować się zwierzętami w czasie zimy.

• **język polski**

Praca domowa: Puść wodze fantazji i opowiedz o swojej wizycie w królestwie Eola.

„Nacobezu” do pracy domowej:

- forma (wydarzenia!)
- kompozycja (wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
- akapity (minimum trzy)
- oryginalność pomysłów
- poprawność ortograficzna
- poprawność interpunkcyjna
- poprawność językowa
- staranność zapisu.

Wypracowanie klasowe: Opisz swojego kolegę z ławki.

„Nacobezu” do wypracowania:

- w swojej pracy uwzględnię cechy, takie jak: kolor, kształt, wielkość, ilość oraz inne cechy charakterystyczne
- użyję co najmniej pięciu przymiotników
- wyrażę swoje zdanie na temat opisywanej postaci
- zastosuję przynajmniej jedno porównanie lub przenośnię
- zastosuję przynajmniej 3 akapity
- zachowam poprawny układ kompozycyjny tekstu: wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- zachowam właściwy zapis ortograficzny
- zachowam poprawny zapis interpunkcyjny, m.in. postawię przecinki w zdaniach złożonych oraz przed spójnikami: ale, lecz, bo, ponieważ, aby, że, więc, dlatego, toteż, to, zatem, wobec tego, gdyż, który, w którym, na którym, przed którym, za którym

- *zadbam o poprawność językową swojej pracy, m.in. właściwie odmienię wyrazy przez przypadki, przy przenoszeniu wyrazu do następnej linii zachowam podział na sylaby, będę unikał powtarzania tych samych wyrazów w bliskim sąsiedztwie.*

• **matematyka**

Kartkówka: Dodawanie i odejmowanie ułamków o różnych mianownikach.

„Nacobezu” do kartkówki:

- *ustalisz poprawnie wspólny mianownik*
- *prawidłowo rozszerzysz ułamek(i) do ustalonego mianownika*
- *poprawnie wykonasz działania (dodawanie, odejmowanie)*
- *jeśli się da, wyłączysz całości lub skrócisz ułamek.*

Po wprowadzeniu „nacobezu” nauczyciele dyskutowali o trudnościach i korzyściach płynących z jego zastosowania. Wszyscy zauważyli, że:

- *uczniowie pilnują się wzajemnie*
- *wiedzą, czego mają się nauczyć*
- *rodzice mogą pomóc dzieciom w nauce.*

Kolejnym wprowadzanym przez nas elementem była informacja zwrotna, najbardziej kojarząca się z ocenianiem kształtującym. Według definicji jest ona dialogiem nauczyciela z uczniem mającym pomóc dziecku w uczeniu się. Najczęściej przyjmuje ona formę komentarza pisemnego lub ustnego do pracy ucznia i zawiera cztery niezbędne elementy:

- *wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów pracy ucznia*
- *odnotowanie tego, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy ze strony ucznia*
- *wskazówki, w jaki sposób uczeń powinien poprawić pracę*
- *wskazówki, w jakim kierunku uczeń powinien pracować dalej.*

Nauczyciele, którzy chcą stosować ocenę kształtującą, powinni wypracować własny sposób opracowywania informacji zwrotnej i sposobu jej przekazywania uczniom. Nasi pedagodzy wykorzystują m.in. takie rozwiązania:

Michale!

Napisałeś bardzo ciekawe opowiadanie, w którym wydarzenia wiążą się ze sobą w ciąg przyczynowo - skutkowy. W dynamiczny sposób przedstawiłeś historię, w której nie brakuje też elementu zaskoczenia. Daje to bardzo oryginalny efekt. Pamiętałeś o ujęciu podstawowych części kompozycyjnych w akapity. Nie popełniłeś błędów ortograficznych w wyrazach z ó, rz, ch i ż wymiennymi. Bardzo mnie to uciszyło. Twoja praca jest estetyczna. W kilku zdaniach złożonych nie postawiłeś przecinków. Proponuję, abyś w kolejnych pracach podkreślał ołówkiem orzeczenia w zdaniach (wiem, że potrafisz to zrobić). Jeśli będzie ich kilka, będziesz wiedział,

że masz do czynienia ze zdaniem złożonym i że wymaga ono odpowiednich znaków interpunkcyjnych - przecinków. Tymczasem poprawiając opowiadanie, wypisz z niego zdania, w których zabrakło przecinków, wpisz je kolorowym długopisem i odszukaj orzeczenia. Podoba mi się Twoje wypracowanie. Myślę, że możesz spróbować już pisać prace nieco dłuższe.

Olu!

Bardzo się cieszę, że doprowadziłaś swoją pracę do końca. Podjęłaś się rozwiązania wszystkich zadań. Bardzo ładnie odpowiedziałaś na pytania dotyczące tekstu – widzę, że nie miałaś problemów ze zrozumieniem go. Pięknie wyszukałaś w tekście poznane części mowy i wpisałaś je w odpowiednie miejsca w tabeli. Dobrze znasz alfabet, więc ułożenie zdań we właściwej kolejności nie sprawiło Ci problemów. Prawidłowo ułożyłaś zdania, lecz nie zastosowałaś w nich proponowanych wyrazów. Powinnaś bardziej skupić się nad uważnym czytaniem i analizowaniem poleceń. Najwięcej trudności sprawiło Ci zadanie związane z zastosowaniem i wyjaśnieniem zasad ortograficznych. Musisz jeszcze powtórzyć poznane reguły. Powinnaś sięgnąć do naszego ilustrowanego słowniczka, w którym są wyjaśnione wszystkie zasady ortograficzne i ułożyć po jednym zdaniu z wyrazami, które sprawiły Ci problemy. Myślę, że na następnych zajęciach wyrównawczych powtórzymy i utrwalimy pisownię trudnych wyrazów. Życzę Ci dalszych sukcesów w nauce!

Weroniko, pamiętasz bardzo dużo wiadomości z klasy czwartej na temat ułamków dziesiętnych! Nie sprawia Ci kłopotu zapisanie ułamka dziesiętnego w postaci ułamka zwykłego. Znasz i stosujesz zasadę rozszerzania ułamków dziesiętnych, bardzo dobrze porównałaś ułamki. Wiesz, jak należy prawidłowo podpisywać ułamki. Poprawnie wykonałaś dodawanie. Masz kłopot z odejmowaniem. Przypomnij sobie, jak „pożyczamy” przy odejmowaniu i wykonaj obliczenia jeszcze raz. Pamiętaj, że odejmowanie możesz zawsze sprawdzić za pomocą dodawania. Weroniko, przeczytaj sobie „na głos” ułamek dziesiętny, który napisałaś w 2. zadaniu. Napisałaś – czytam - dwieście dziesięć tysięcznych, a miałaś napisać - czytam - dwadzieścia jeden tysięcznych. Zapisz jeszcze raz ułamek: $21/1000$ w postaci dziesiętnej.

Dyskusja na temat doświadczeń związanych z wprowadzeniem IZ pozwoliła nam na wyciągnięcie kilku konstruktywnych wniosków. W celu zmniejszenia czasu przeznaczanego na pisanie IZ, warto korzystać z komputera. Przydatne okazuje się układanie bardzo szczegółowego „nacobezu” oraz używanie kolorów, co pozwala uniknąć powtarzania instrukcji. Kłopot może sprawiać zachowanie ciągłości w informacji zwrotnej dotyczącej jednej pracy ucznia, dlatego nauczyciel musi pamiętać, jakich wskazówek już udzielił uczniowi. Najistotniejsze jest to podczas udzielania ustnej informacji zwrotnej.

Uczniowie lubią ten element oceniania kształtującego, ze skupieniem czytają IZ, w przypadku wątpliwości zadają dodatkowe pytania. Postrzegają nauczyciela jako sojusznika, który traktuje ich poważnie i z szacunkiem. Wiedzą, gdzie popełnili błędy, jak je mogą poprawić i w jakim kierunku muszą dalej pracować. IZ jest też niezbędna dla rodziców. Mogą oni pomagać dziecku w nauce, być na bieżąco w tym, co ich dziecko umie, a co powinno jeszcze uzupełnić. Ponadto daje im możliwość współpracy z nauczycielem.

Niewątpliwie informacja zwrotna jest najtrudniejszym elementem oceniania kształtującego ze względu na swoją czasochłonność. Wymaga od nauczyciela znacznie więcej pracy niż wystawienie oceny sumującej, zmusza do kilkakrotnego sprawdzania pracy ucznia. Dodatkowo współpraca z rodzicami często nie przynosi oczekiwanych rezultatów.

W ocenianiu kształtującym duża część odpowiedzialności za uczenie się spoczywa na uczniu. Zadaniem nauczyciela jest odszukanie sposobów na to, aby uczniowie tę odpowiedzialność chcieli przejąć. Warto ograniczyć rolę nauczyciela w ocenianiu prac i zachęcić dzieci do oceny koleżeńskiej i samooceny, ale trzeba ich najpierw tego nauczyć. W tym celu należy wraz z uczniami pracować nad ustaleniem kryteriów oceniania (co?) i umiejętnością dawania informacji zwrotnej (jak?).

Wykształcenie u uczniów postawy odpowiedzialności za własne uczenie się jest naszym zdaniem jednym z najtrudniejszych zadań współczesnego nauczyciela. Niestety, także rodzice czy opiekunowie dzieci często nie ułatwiają nam tego, przyjmując postawę roszczeniową wobec szkoły. Dlatego pracę nad tym elementem wychowawczym należy wg nas prowadzić dwutorowo: z rodzicami / opiekunami i z uczniami. Spójność działań środowiska domowego i nauczycieli jest nieodzowna, jeśli chcemy odnieść rzeczywisty sukces.

Zachęcając uczniów do brania odpowiedzialności za własne uczenie się, wykorzystywaliśmy różne metody i techniki motywacyjne. By pobudzać wewnętrzną motywację do nauki, stosowaliśmy m.in. indywidualne i zespołowe rozmowy, w czasie których pokazywaliśmy wartość nauki i wiedzy, na przykładach wyjaśnialiśmy celowość uczenia się. Wiele czasu poświęciliśmy na nauczanie metod uczenia się i mnemotechnik. Staraliśmy się zainteresować dzieci naszymi lekcjami. W tym celu wykorzystaliśmy w pracy wiele metod aktywizujących. Wymienione elementy mają bardzo duży wpływ na to, czy dzieci chcą się uczyć i czy w konsekwencji staną się za swoją naukę odpowiedzialne.

Ocena koleżeńska i samoocena stwarzają okazję do wykorzystania pozytywnej oceny rezultatów własnej pracy ucznia. Okazało się jednak, że nie wszyscy uczniowie są w stanie poddać ocenie koleżeńskiej. Miewają też problemy z rzetelnym dokonaniem samooceny. Nauczyciele postanowili więc wspólnie z uczniami opracować schemat oceniania w oparciu o szczegółowe „nacobezu”, a następnie przeprowadzić ćwiczenia w pisaniu informacji zwrotnej

na podstawie przykładowej pracy uczniowskiej. Dzięki temu zauważalna stała się poprawa jakości dokonywanej oceny koleżeńskiej i samooceny. Sami uczniowie tak oceniali wprowadzone elementy OK:

„Samoocena pomaga mi w nauce.”

„Wolę, żeby była ocena nauczyciela. Nie umiem się ocenić.”

„Tylko więcej pisanie.”

„Tomek zapomniał o przecinkach między tytułem, miejscem i rokiem wydania. Ja też musiałem je dostawić. Teraz już chyba będę o nich pamiętał.”

„To mi pomogło zapamiętać, że najpierw trzeba napisać nazwisko, a potem imię autora, bo ciągle chciałam pisać odwrotnie.”

„Łatwo mi się pisze, co umiem, a czego muszę się jeszcze nauczyć, ale gorzej jest z udzieleniem sobie wskazówek do dalszej pracy. Może pani mi napisze?”

„Teraz wiem, że muszę jeszcze sporo się nauczyć.”

„Po co mam to pisać, przecież i tak wiem, czego jeszcze nie umiem.”

Większość dzieci dostrzegła, że ocena koleżeńska i samoocena służą pomocy w uczeniu się i sprzyjają efektywności codziennej pracy. Uczniowie zauważyli, że lepiej uczą się, gdy tłumaczą coś rówieśnikom.

Kolejnym elementem oceniania kształtującego są pytania kluczowe, które skłaniają dzieci do twórczego myślenia. Ukazują szerszy kontekst omawianego zagadnienia, zachęcają do poszukiwania odpowiedzi i silnie angażują w naukę. Pobudzają chęć odkrycia jakiejś prawdy dotychczas pozostającej poza naszym zasięgiem. To kusi. Jednak tworzenie takich pytań okazało się prawdziwą sztuką, która nie wszystkim się udaje. Sformułowanie dobrego pytania kluczowego wymaga od nauczyciela postawy twórczej, oryginalnej, wykraczania poza utarte schematy. Nie dla wszystkich jest to łatwe. Doszliśmy do wniosku, że jednak można się nauczyć tej sztuki, choć czasem wymaga to ogromnego samozaparcia, a być może na początku także korzystania z gotowych wzorców. Nauczyciele w naszej szkole stworzyli bank pytań kluczowych, w którym znajdują się między innymi takie propozycje:

Czy da się przewiercić Ziemię na wylot?

Co by było, gdyby wyparowały wszystkie rzeki i jeziora?

Czy ja też mogę być człowiekiem renesansu?

Co by było, gdyby Władysław Jagiełło przegrał bitwę pod Grunwaldem?

Co możemy zyskać, a co stracić, lecąc prosto ku słońcu?

Czy trójkąt równoboczny można podzielić na dwa trójkąty przystające?

Dlaczego warto poznawać różne kraje, lądy i ich mieszkańców?

Zadawanie pytań polega na włączaniu wszystkich uczniów w myślenie nad rozwiązywaniem problemu postawionego przez nauczyciela. Służy temu m.in.:

- wydłużenie czasu oczekiwania na odpowiedź ucznia
- kierowanie przez nauczyciela pytania do wszystkich uczniów (odstąpienie od zwyczaju podnoszenia rąk przez dzieci)
- praca w parach
- niekaranie za błędne odpowiedzi.

Podsumowując naszą przygodę z ocenianiem kształtującym, doszliśmy do następujących wniosków:

- *uczniowie lepiej rozumieją, czego i po co się uczą*
- *wzrosło poczucie własnej wartości i bezpieczeństwa dzieci*
- *zwiększyła się motywacja do nauki (zwłaszcza uczniów z trudnościami w uczeniu się), ale zdarzają się też przypadki zmniejszenia motywacji w związku z ograniczeniem liczby ocen sumujących*
- *uczniowie częściej sygnalizują, że czegoś nie rozumieją i nie obawiają się pytać*
- *uczniowie chętniej poprawiają swoje prace*
- *w klasie panuje atmosfera sprzyjająca uczeniu się*
- *uczniowie stają się samodzielni, częściej biorą odpowiedzialność za swoją naukę i angażują się w proces uczenia się*
- *więcej dzieci przygotowuje się do sprawdzianów*
- *nie wszyscy rodzice podejmują współpracę z nauczycielami*
- *praca metodą OK jest bardzo czasochłonna i wymaga dużej samodyscypliny i samokontroli*
- *poważnym problemem jest dokonanie oceny śródrocznej i końcoworocznej ucznia przy jednoczesnym ograniczeniu liczby bieżących ocen sumujących.*

Rozważywszy wszystkie za i przeciw, postanowiliśmy, że w roku szkolnym 2008/2009 stosowanie elementów OK będzie w naszej szkole kontynuowane. Wszyscy nauczyciele systematycznie wprowadzają na lekcjach cele, także podawane w języku ucznia oraz „nacobezu”: do lekcji, prac domowych i sprawdzianów. Nie zrezygnowaliśmy również z informacji zwrotnej i pytań kluczowych. Powodem takiej decyzji jest przekonanie, że zdecydowana większość naszych uczniów wie teraz, po co chodzi do szkoły i czego oczekuje od swoich nauczycieli.

Przykładowe scenariusze zajęć z zastosowaniem wszystkich elementów OK

Idziemy do teatru - scenariusz lekcji języka polskiego w klasie V

Środki dydaktyczne: tekst „Idziemy do teatru” M. Bond, słowniki języka polskiego, słowniki wyrazów obcych, programy teatralne

Czas: 90 minut

Metody i techniki pracy: dyskusja, praca z tekstem źródłowym, partner do rozmowy, praca w grupach, pokaz

Temat lekcji: Idziemy do teatru.

Powiązanie z wcześniejszą wiedzą: uczniowie byli już w teatrze i znali niektóre pojęcia z nim związane, np. scena, aktor, przedstawienie, dekoracja.

Cele lekcji / uczeń:

- opracowuje zasady postępowania*
- tworzy słownik terminów teatralnych*
- odczytuje informacje z programów teatralnych*
- redaguje dalszy ciąg opowiadania.*

Cele sformułowane w języku ucznia:

Będę umiał kulturalnie zachować się w teatrze.

Zrozumiem, jak wiele elementów składa się na sztukę teatralną.

Pytanie kluczowe:

Aktor i widz – czy to już teatr?

„Nacobezu” do lekcji:

- opracujesz zasady kulturalnego zachowania się w teatrze*
- stworzysz słowniczek 10 terminów i pojęć teatralnych*
- odczytasz z programów teatralnych informacje o spektaklach.*

Przebieg lekcji:

- 1. Praca w parach – zapisanie w punktach, jakich zasad należy przestrzegać w teatrze (w oparciu o wcześniejsze doświadczenia).*
- 2. Dyskusja na temat, które z zaproponowanych zasad są najważniejsze i na pewno nie wolno ich łamać.*
- 3. Odczytanie tekstu M. Bond „Idziemy do teatru” – podkreślenie wyrazów i zwrotów związanych z teatrem.*
- 4. Analiza uchybień w zachowaniu bohatera i wynikających z nich skutków.*
- 5. Stworzenie słowniczka terminów i pojęć teatralnych.*

„Nacobezu” do ćwiczenia:

- wybierzesz z tekstu 10 pojęć związanych z teatrem*

- ułożysz wyrazy w kolejności alfabetycznej
- dopiszesz zrozumiale, zgodne ze znaczeniem definicje objaśniające wybrane pojęcia
- tekst zapiszesz czytelnie i estetycznie.

W razie potrzeby możesz skorzystać ze słownika języka polskiego lub słownika wyrazów obcych.

6. Ocena koleżeńska – pisanie informacji zwrotnej do ćwiczenia (pkt 5) według podanego nacobezu.

7. Praca w 3 – 4 osobowych grupach – obejrzenie programów teatralnych i zapisanie w punktach, jakich informacji o spektaklach dostarczają.

8. Dyskusja – próba odpowiedzi na pytanie kluczowe podane na początku lekcji.

9. Samoocena. Dokończ zdania:

Na dzisiejszej lekcji dowiedziałem / -am się, że...

Nigdy wcześniej nie myślałem / -am, że...

10. Praca domowa.

Ułóż dalszy ciąg opowiadania – od momentu otworzenia przez misia drzwi z napisem „Wejście tylko dla aktorów” do wyjścia z teatru.

„Nacobezu” do pracy domowej:

- wymyślisz wydarzenia logicznie powiązane z opowiedzianymi w tekście
- użyjesz przynajmniej 5 wyrazów ze stworzonego na lekcji słowniczka
- zapiszesz poprawnie wyrazy z ó, rz, ż, ch wymiennymi
- zastosujesz przecinki w zdaniach złożonych
- twoja praca będzie staranna, nie będzie w niej skreśleń.

Opracowała Agnieszka Frejlich

Temat: Ryby i inne dary morza - scenariusz zajęć zintegrowanych dla klasy III

Powiązanie z wcześniejszą wiedzą:

- uczniowie znają nazwy kilku mórz i potrafią wskazać je na mapie
- nazywają i rozpoznają rośliny i zwierzęta żyjące w morzu
- rozpoznają środki transportu morskiego
- znają pojęcie morału oraz różnicę między bajką a baśnią
- tworzą łańcuchy pokarmowe dowolnych ekosystemów.

Cele lekcji:

- uczeń potrafi opowiedzieć bajkę o rybaku i rybce
- ustala kolejność wydarzeń
- dokonuje oceny zachowania jej bohaterów, wyciąga wnioski
- docenia znaczenie morza w życiu człowieka

- zna budowę ryby
- dokonuje obliczeń matematycznych w zakresie czterech działań
- rozpoznaje poznane części mowy
- określa rodzaj gramatyczny rzeczowników i przymiotników
- zgodnie i twórczo pracuje w grupie
- wyraża ruchem swoje emocje, śpiewa poznane piosenki
- zagina papier techniką origami.

Cele lekcji w języku ucznia:

- będę umiał opowiedzieć bajkę „O rybaku i rybce” zgodnie z kolejnością wydarzeń
- ocenię postępowanie bohaterów
- opiszę wygląd ryby i utworzę łańcuch pokarmowy
- poznam dary morza i ich znaczenie w życiu człowieka
- określę rodzaj gramatyczny rzeczowników i czasowników
- rozwiążę działania matematyczne w zakresie 100
- wykonam złotą rybkę techniką origami płaskiego z kótek
- zaśpiewam i przedstawię ruchem piosenkę „Zabawa nad morzem”.

„Nacobezu”:

- uważnie wysłuchasz inscenizacji bajki „O rybaku i rybce”
- zwrócisz uwagę na zachowanie bohaterów i przebieg wydarzeń
- ułożysz morał do bajki
- ustalisz rodzaj wskazanych rzeczowników i przymiotników
- opiszysz wygląd ryby i ułożysz łańcuch pokarmowy
- ustalisz jakie są dary morza
- rozwiążesz działania matematyczne pamiętając o kolejności ich wykonywania
- starannie wykonasz rybkę techniką origami
- zaśpiewasz piosenkę i wyrazisz ją ruchem.

Pytanie kluczowe:

Czy można żyć bez morza?

Metody: pokaz, dyskusja, praca w grupach, inscenizacja.

Środki dydaktyczne:

- bajka „O rybaku i rybce” - A. Puszkina (tł. J. Tuwim)
- kukielki do inscenizacji
- plansze do inscenizacji
- krzyżówka
- ilustracje roślin, zwierząt i ryb morskich

- statek z zadaniami
- karty do pracy indywidualnej
- kartony do pracy grupowej, kółka z papieru do wykonania złotej rybki.

Czas: 180 minut

Przebieg:

1. Inscenizowanie bajki „O rybaku i rybce”:

- rozwiązywanie zadań wynikających z bajki
- opowiadanie dalszego ciągu przez dzieci
- wymyślanie nowych próśb rybaka do złotej rybki.

2. Rozmowa na temat inscenizacji:

- ustalenie kolejności zdarzeń
- ocena postępowania bohaterów
- wymyślanie morału wypływającego z bajki (praca w grupach).

3. Ćwiczenie wyobraźni:

Łowienie ryb na wędkę - wypowiedanie przez dzieci życzeń do złotej rybki.

4. Rozmowa na temat budowy i warunków życia ryb:

- niektórych gatunków ryb morskich i słodkowodnych (pokaz ilustracji), określanie rodzaju gramatycznego ich nazw
- utrwalenie znajomości nazw roślin i zwierząt morskich (zagadki, plansze)
- tworzenie łańcucha pokarmowego - praca w grupach.

5. Samodzielne rozwiązywanie łamigłówki matematycznej i odczytanie hasła: „Ryby są źródłem witamin” - indywidualne karty pracy, ocena koleżeńska.

Wspólne ustalenie schematu oceniania:

Czy działania w łamigłówce matematycznej zostały prawidłowo wykonane?

Czy użyte zostały właściwe kolory?

Czy podane zostało poprawne hasło?

6. Zabawa: Co wiezie okręt?

- rozwiązanie krzyżówki (praca w parach)
- odczytanie hasła: „Dary morza”
- poznanie darów morza (kreda, sól, bursztyn, ryby, muszle, wodorosty).

7. Rozmowa na temat ochrony morza i jego znaczenia w życiu człowieka - próba odpowiedzi na pytanie kluczowe.

8. Śpiew i ruchowa interpretacja piosenki: „Zabawa nad morzem”.

9. „Złota rybka” - zaginanie papierowych kółek techniką origami, ozdabianie brokatem.

10. Omówienie pracy uczniów - zorganizowanie wystawki „Złoty rybek”.

Podsumowanie zajęć:

1. Dokończenie zdań związanych z lekcją:

Dzisiaj na lekcji dowiedziałem się...

Zrozumiałem, że...

2. Samoocena: każde dziecko ma rybki w trzech kolorach:

- zieloną - jestem bardzo zadowolony ze swojej pracy na lekcji

- żółtą - pracowałem na miarę swoich możliwości

- czerwoną - mogłem bardziej się postarać.

Praca domowa:

Napisz w zeszycie inne zakończenie bajki „O rybaku i rybce”.

„Nacobezu”:

- Ułóż wypowiedź, która ma wstęp, rozwinięcie i zakończenie.

- Pamiętaj o wielkiej literze na początku zdania oraz znakach interpunkcyjnych.

- Zapisz starannie swoją pracę w zeszycie.

- Wykonaj ilustrację do swojej pracy.

Opracowała Iwona Dyja